ISSN 0554-6397
UDK: 004.032.26

Miro Cvitković*
E-mail: miro.cvitkovic@gmail.com
Udruga *Palagruza*

Sustav za edukaciju i očuvanje nematerijalne baštine „Ofalkono gajeta - falkuša: od kolumbe do idra“

Sažetak

Osim *Cicibele*, za koju se dugo mislilo da je posljednja izvorna gajeta, u Komiži i na Jadranu pronađeno je još nekoliko izvornih *komiških gajeta*, koje su bile pokretač niza aktivnosti i projekata vezanih uz maritimnu baštinu i dokumentiranja tradicionalnih brodova. Nakon uspješnog dokumentiranja, izrađeni su detaljni nacrti i pokrenut je projekt izrade učila za očuvanje nematerijalne baštine.

Ključne riječi: ofalkono gajeta, Barake Palagruzone, falkuša, Komiža, Palagruža

1. Uvod

Udruga *Palagruza* osnovana je s ciljem njegovanja tradicionalnih pomorskih alata, zanata i običaja te je u tu svrhu pokrenula niz manjih radionica za edukaciju mladih. Kroz edukaciju polaznici se upoznaju s tradicionalnim vještinama, koje sve zajedno čine cjelinu i jedinstveno iskustvo. Osim toga, Udruga je tijekom 2010. godine okupila zaljubljenike u tradicionalno jedrenje i kulturnu baštinu sa specifičnim ciljem obnove regate tradicionalnih drvenih brodova pod nazivom *Rota Palagruzona*.

Udruga djeluje na području Komiže i Hrvatske, ali i međunarodno te sudjeluje na festivalima mora i provodi radionice za mlade u školama i udrugama te na nacionalnim i internacionalnim festivalima. Sve aktivnosti provode se volonterski.

Članovi Udruge dolaze iz različitih profesija i područja djelovanja - od ribara i težaka do brodograđevnih inženjera, stručnjaka za promociju, glazbenika, učitelja, profesora, kuhara, fotografa, pravnika i znanstvenika.

* mr. sc., predsjednik Udruge *Palagruza*, Komiža

Glavni cilj je edukacija mladih za očuvanje bogate maritimne baštine Komiže i Hrvatske i predstavljanje iste na festivalima te suradnja sa srodnim udrugama radi postizanja zajedničkih ciljeva.

Kao što je već spomenuto, važan dio rada Udruge je sudjelovanje na festivalima na kojima se promiče očuvanje maritimne baštine. To je ujedno i motivacijski čimbenik za volontere da se uključe u proces edukacije te da naučeno mogu predstaviti i prenijeti na buduće članove Udruge i mlade naraštaje.

Cilj Udruge *Palagruza* je promovirati i dijeliti specifične metode čuvanja baštine koje je sama razvila i koje su prepoznate u Hrvatskoj i u Europi kao zanimljivo rješenje za podizanje svijesti i zanimanja među mladima te njihovo uključivanje u očuvanje tradicionalnih vrijednosti. Udruga namjerava ovaj dio svog rada usmjeriti i prema uključivanju volontera iz Europske unije, osobito korištenjem mogućnosti koje pruža program Erasmus+.

2. Aktivnosti na očuvanju i revitalizaciji pomorske baštine

Jedna od najvažnijih aktivnosti Udruge *Palagruza* je očuvanje maritimne baštine i tradicije Komiže, komiških ribara i aktivnosti vezanih uz more i priobalje. Na taj način ujedno se radi i na očuvanju dvaju važnih nematerijalnih dobara Republike Hrvatske, a Udruga *Palagruža* jedan je od nositelja nematerijalnih kulturnih dobara upisanih pri Ministarstvu kulture i medija Republike Hrvatske, među kojima su *Iskustvo gajete falkuše* i *Umijeće jedrenja latinskim i oglavnim jedrom duž hrvatske obale Jadrana*.

Očuvanje baštine nemoguće je bez prijenosa znanja i iskustva na mlade naraštaje. Zbog toga je Udruga razradila sustav edukativnih radionica pod nazivom *Barake Palagruzone.* To je zapravo sklop više neovisnih radionica na kojima se polaznici upoznaju s kulturom i običajima, stječu nova znanja i uključuju se u proces kao budući baštinici. Namjera je ovim radionicama obuhvatiti što veći broj lokalnog stanovništva, naročito ribara, kako bi pomogli u ostvarenju i dali podršku radionicama te pripremiti mlađe naraštaje za aktivno uključivanje u očuvanje maritimne i kulturne baštine. Radionice se provode tijekom cijele godine. U suradnji s Osnovnom školom *Komiža* ušle su u školski kurikulum te se na godišnjoj razini provodi više radionica u školi, ali i na javnim događanjima, kako u Komiži tako i u drugim gradovima u Hrvatskoj.

U suradnji s Turističkom zajednicom Komiža pokrenuta je manifestacija *Dječji festival Kalanko*, koji traje više dana i održava se početkom svibnja. Tada se provode radionice koje promiču baštinu, tradiciju i iskustvo ribara.

Najnoviji projekt je suradnja s Udrugom *Kanata* iz Zadra, s kojom zajednički provodimo edukaciju mladih vezano uz dva navedena nematerijalna kulturna dobra Republike Hrvatske.

Ne manje važno je spomenuti da Udruga *Palagruza* već petnaest godina sudjeluje u organizaciji *Rote Palagruzone* i *Papine večere*, koja se priprema na žalu Palagruže. To

je jedinstvena prilika da se podsjetimo na zlatno doba komiškog ribarstva i iskažemo poštovanje ljudima koji su godinama čuvali maritimnu baštinu i prenosili je na mlade.

3. Posebni projekti

Posebni projekt Udruge provodi se pod nazivom *Barake Palagruzone*, a to su zapravo radionice za mlade. Barake su nekada bili improvizirani drveni objekti u kojima se solila riba, popravljali ribarski alati, kuhalo, a specifična ribarska znanja, vještine i iskustva prenosila su se sa starijih na mlađe. Kroz jednu od prvih i najvažnijih radionica iz programa *Barake Palagruzone*, a koja je bila pokretač izrade jedinstvenog sustava za učenje i korištenja gajete, osmišljen je i jedinstven sustav za dokumentiranje tradicijskih brodova. Prema tom sustavu, primjenom modernih tehnologija drveni brodovi se dokumentiraju i na taj način čuvaju za buduće generacije prije tradicionalnog obreda njihovog spaljivanja na blagdan sv. Nikole.

Slika 1. Skeniranje gajete Jaglica 2D skenerom Udruge Palagruza
Izvor: Udruga Palagruza

Komiža, kao i neki drugi gradovi u Hrvatskoj i u Europi, štuje običaj spaljivanja žrtvenog broda na blagdan sv. Nikole, 6. prosinca. Ovaj običaj u Komiži je veoma važan i prenosi se generacijama. Prema želji vlasnika, na blagdan sv. Nikole podno mjesne crkve sv. Nikole – Muster spaljuje se drveni brod kao žrtva za zaštitu života ribara na moru. Ovaj običaj je nažalost pomogao uništavanju cijele flote vrijednih i jedinstvenih drvenih brodova Komiže, ne samo ofalkono gajeta – falkuša, nego i loja, sandula itd.

U *Ribarskom muzeju* u Komiži nalazi se dio gajete koja je oštećena u brodolomu na Biševu. Uvriježeno je bilo mišljenje da se radi o posljednjoj gajeti, *Cicibeli,* što srećom nije točno. Istraživanjem su pronađene gajete koje, za razliku od *Cicibele*, nisu imale *falke*, ali riječ je o autohtonim gajetama, nekada *ofalkonim*, koje su služile za potrebe ribarenja u viškome arhipelagu.

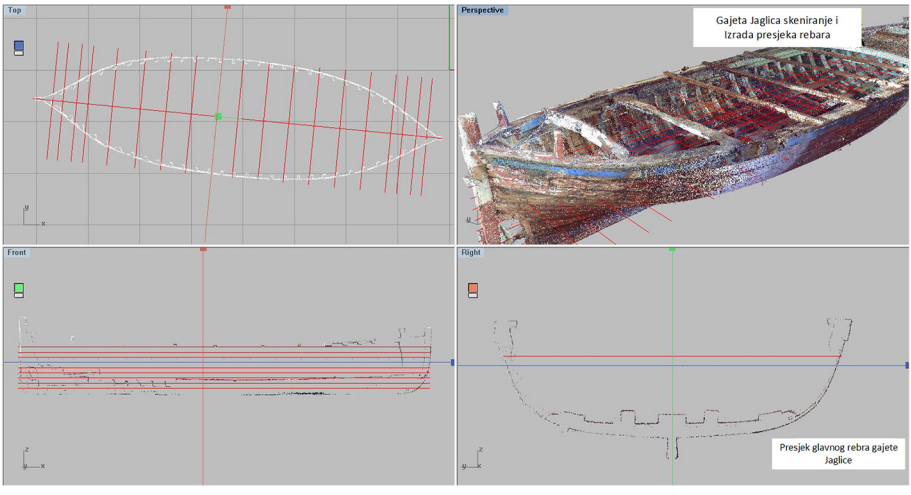
Udruga *Palagruza* pronašla je više izvornih gajeta, primjerice gajetu *Jaglica* u Komiži, staru oko 120 godina, koja je bila u vlasništvu obitelji Marinković. Također, na otoku Drveniku pronađena je mlađa gajeta *Vinka*, koja je bila u vlasništvu obitelji Kuljiš. Pronađena je i gajeta koja je izgrađena u Komiži i bila je u vlasništvu obitelji Tipić, ali je plastificirana, nadograđena kabinom i danas se koristi za ribolov.

Osim ovih izvorno drvenih gajeta, pronađeno je i više njih drvenih, ali plastificiranih poput gajete *Frida*, koja je zadnjih godina na suhome vezu. Udruga *Palagruza* i nju je dokumentirala kroz svoj Program dokumentiranja tradicionalnih brodova, naravno uz prethodnu suglasnost vlasnika.

U svom istraživanju prof. Velimir Salomon naveo je da se još uvijek mogu pronaći novi detalji vezani za izvorni izgled i konstrukciju gajete, kao što je bio, primjerice, pronalazak izvornog kormila *ofalkono* gajete u jednoj od komiških konoba. Prilikom snimanja izrade replike *komiške gajete* - gajete *Comeza-Lisboa*, prof. Salomon nije mogao koristiti samo formu gajete *Cicibela*, jer je bila u velikoj mjeri oštećena. Zbog toga je za izradu nacrta za gradnju replike korišteno više izvora, kao što je gajeta Tipićevih, koja je bila plastificirana. Međutim, s obzirom da je građena u Komiži, nije predstavljala izvorni tip gajeta koje su se za komiške ribare gradile u Korčuli. Kao važniji izvor linija broda korištena je maketa jedne gajete koja je pronađena u Komiži.

Spoznajom činjenica navedenih u radovima prof. Solomona, predsjednik Udruge *Palagruza* Miro Cvitković i suradnici pokrenuli su projekt dokumentiranja gajeta u Komiži te je uz dokumentirane gajete *Cicibela*, *Jaglica* i *Frida* skenirana i loja *Bella Fica*, koja je također starija od sto godina i predstavlja izvornu korčulansku gradnju zastupljenu u Komiži. Radi se o formi gajete duljine 6 m koja je bila bez motora, ali je još uvijek imala sačuvanu izvornu krmu. Ova gajeta vrlo je vrijedan primjerak za dobivanje što vjernijih linija *komiških gajeta*.

Udruga *Palagruza* jedan je od nositelja očuvanja nematerijalne kulturne baštine Republike Hrvatske vezano za *ofalkono gajetu-falkušu* i *umijeće jedrenja latinskim i oglavnim jedrima*.

Slika 2. Skeniranje i dokumentiranje gajete Jaglica 3D skenerom
Izvor: Udruga Palagruza

Kako bi se ono što čuvamo zainteresiranoj lokalnoj javnosti predstavilo na što je moguće zanimljiviji način, Udruga je osmislila više malih radionica koje se sve objedinjuju u jedinstveno umijeće vezano uz *ofalkono gajetu*, poznatu i kao *falkuša*.

Nakon osmišljavanja načina dokumentiranja s kojim se započelo još 2010. godine, i 3D laserskog skeniranje izvornih gajeta *Jaglice*, *Cicibele*, *Fride* i *Belle Fice*, osmišljen je jedinstveni sustav za učenje u Europi i Hrvatskoj - *Ofalkono gajeta - falkuša: od kolumbe do idra.*

Sustav za učenje izradili su mladi polaznici radionica brodogradnje primjenom pripremljenih nacrta i šablona, a on mladima omogućuje učenje o načinu gradnje gajete povezivanjem svih pripremljenih konstrukcijskih dijelova vijcima te učenje naziva svakog dijela konstrukcije gajete. Na radionici se uči način gradnje tradicionalnog broda i povezivanja konstrukcijskih dijelova u jedinstvenu cjelinu, koje se u Komiži naziva *korbon* ili kostur gajete.

Osnovna namjena sustava za učenje je očuvanje i prezentacija nematerijalne kulturne baštine vezane uz *iskustvo ofalkono gajete*, tradicionalne brodogradnje, ribolova i jedrenja tradicijskim jedrima.

Udruga *Palagruza* potiče zanimanje djece za tradicionalnu brodogradnju i maritimnu baštinu već kroz rad s najmlađim, vrtićkim uzrastom djece. Tako se započelo s radionicama *Kalanko* i *Gundula* gdje se mladi od najranije dobi upoznaju sa životom uz more. Nakon toga, u suradnji sa školama, djeca sudjeluju u radionicama *sandula*, izradi i pripremi ribarskih alata, veslanju *gundulama* i jedrenju *sandulom*. Kroz proces gradnje *gundule*, slaganjem makete drvenog kostura, djeca se na jednostavan način upoznaju s izgradnjom drvenog broda.

Slika 3. Radionica izrade dijelova učila u Komiži
Izvor: Udruga Palagruza

Objedinjavanjem svih radionica stvoren je Sustav za učenje *Ofalkono gajeta - falkuša: od kolumbe do idra.*

Edukacija pomoću Sustava za učenje zamišljena je tako da se provodi u nekoliko važnijih faza. Nakon prethodne pripreme u zasebnim radionicama, kreće obuka na sustavu za učenje ili *učilu*, kako ga djeca nazivaju te obuhvaća sljedeće faze:

1. IZGRADIMO GAJETU - prva faza je sastavljanje osnovne konstrukcije broda, ili *korbona*. U ovoj fazi djeca se upoznaju s nacrtom i linijama broda. Tako se najprije postavlja kobilica na gredu, zatim se postavljaju *ašte, kontraašte, rebra, tarmizol, pas, kontrapas, viržinie, frizeta, kuvertile, razma* itd. Sastavljanje kostura odvija se timski, u skupinama do osmero djece, uz stručno vodstvo najmanje dvaju voditelja, koji ih korak po korak upoznaju s procesom gradnje gajete. Svaki element konstrukcije prepoznaje se na nacrtu plovila, a djeca pritom uče njegov naziv, funkciju i vrstu drva od koje se izrađuje.
2. OFALKOJMO SE - nakon sastavljanja svih dijelova gajete, ista se priprema za jedrenje. Gajeta se najprije priprema za postavljanje *falki,* a taj proces započinje postavljanjem dodataka na *provenu i krmenu aštu*, odnosno *karina od prove* i *karina od krme*, koji su ujedno utori i vodilice za *falke*. *Karine* se učvršćuju *tundinima* kroz *ašte,* nakon čega može započeti proces postavljanja *falki*. Sa svake strane gajete postavljaju se po tri segmenta *falki.*

Slika 4. Radionica Ofalkono gajeta - falkuša: od kolumbe do idra u Sèteu 2024. Izvor: Udruga Palagruza

3. PODIZANJE JARBOLA - nakon što su se na gajetu postavile *falke* ili nakon što su *ofalkoli gajetu*, započinje se s pripremom *jarbola, sartij*, postavljanjem *katoldi* na *frizetu* i djeca timski uz pomoć voditelja započinju podizanje jarbola i pripremu *lantini.*
4. PODIZANJE JEDARA - *Ofalkono gajeta* ili *falkuša* koristila se s dva tipa jedara - *latinskim i oglavnim jedrom*, ili jedrom *treva*, kako se nazivalo u Komiži. Udruga *Palagruza* prepoznala je problem gubitka iskustva jedrenja prilikom porinuća gajete *Palagruža*, koja se pripremala za jedrenje jedrom *treva*. Tada se pojavio problem - mali broj ljudi znao je kako pripremiti i postaviti ovakav tip jedra na gajetu. To je bio jedan od razloga da se izradi sustav za učenje, kako bi se i taj dio, vezan uz pripremu jedrilja, mogao istražiti i provoditi u radionicama prijenosom znanja sa starijih ribara na mlađe bez potrebe da se ulazi u gajetu.
5. VESLANJE - veslanje na gajeti uči se upoznavanjem uloge i zadaće svakoga člana posade (u Komiži *družine*) sa svakom pozicijom na gajeti i njegovim značajem u *družini*. Također, pomoću posebno izrađenih dodataka na veslima (drvena kola na kraju vesla), djeca mogu učiti veslati na gajeti u radionici.

6. RIBOLOV - kada se gajeta pripremi, započinje se s upoznavanjem njene primarne namjene - ribolovom. Prethodi joj radionica gdje se djeca upoznaju s ribolovnim alatima, a kod dolaska na gajetu uči se što svaki član *družine* radi, koja je uloga *svićora*, kako se pronalazi srdela, kako se postavljaju i vade mreže itd.
7. TRADICIONALNA KUHINJA - važan je segment u iskustvu gajete, jer svaki komiški ribar ujedno je i kuhar. Stoga je završna faza edukacije upoznavanje s tradicionalnom pripremom jela na brodu. Najprije se uči kako se čisti i soli srdela, a nakon toga se uči pripremati srdele na više načina, onako kako su to ribari radili na Palagruži stotinama godina. Dio ovoga procesa je i priprema *baškota*, tj. prepečenog suhog kruha, koji se nosio na Palagružu.

Sustav za učenje još je u fazi razvoja edukativnih sadržaja, jer se na radionicama s mladima želi izraditi i sve tipove jedrilja, sve ribarske alate, što više replika alata koje su koristili ribari, alate za izvlačenje gajete na žalo itd.

Slika 5. Radionica Ofalkono gajeta - falkuša: od kolumbe do idra u Komiži 2025. Izvor: Udruga Palagruza

U dosadašnjim fazama edukacija koje su se provodile u okviru školskog kurikuluma u Komiži, kao i tijekom festivala, istražila se reakcija djece na *učilo* te se uočilo koje je promjene i prilagodbe nužno provesti. Radilo se i na pripremi edukativnih panoa i programa za edukaciju.

Cilj Udruge *Palagruza* je da se kroz rad na *učilu* mladi pripremaju da se, odrastanjem, kao članovi posada aktivno uključe u plovidbu gajetom, najprije na otočnim destinacijama, a potom i do vrlo zahtjevne regate *Rota Palagruzona* od Komiže do 42 M udaljene Palagruže, makar i samo promotivno, za potrebe festivala, ali da se nauči, zapamti, zna.

Slika 6. Radionica Ofalkono gajeta - falkuša: od kolumbe do idra u Sèteu 2026. Izvor: Udruga Palagruza

4. Financiranje projekta

Većina projekata financira se iz javnih natječaja i iz proračuna grada Komiže. Od početka svoga djelovanja, Udruga *Palagruza* aplicira na natječaje u nekoliko područja: očuvanje kulturne baštine i sportsko-rekreativne aktivnosti građana. Velika većina projekata provodi se tijekom dužeg vremenskog razdoblja, kako bi se prikupila potrebna sredstva za realizaciju.

Za većinu radionica koje se provode nisu potrebna velika sredstva, jer je kroz prethodna ulaganja osigurana potrebna oprema za njihovu provedbu. Radionice koje se danas provode na festivalima ili u školama financiraju se iz programa financiranja pojedinih festivala, a ako se provode u školama, tada projekt financira grad, turistička zajednica ili institucije u kojima se radionice provode.

Nakon deset godina sudjelovanja na festivalima, razvijen je dobar program promicanja maritimne i nematerijalne baštine Komiže, koji je zanimljiv mnogim organizatorima festivala te često stižu pozivi za sudjelovanje i promociju maritimne baštine. Na taj način se s organizatorima dogovara da osiguraju financiranje putnih troškova, hrane, a ponekad i smještaja.

Primjerice, u 2026. godini Udruga *Palagruza* pozvana je na dva velika festivala te će se financiranjem organizatora osigurati dio troškova potrebnih za realizaciju programa, a ostatak putem javnih natječaja i sponzora.

5. Poteškoće, izazovi i rješenja

Najveći problemi prilikom realizacije programa su financiranje i nemogućnost osiguravanja sredstava za njihovu realizaciju u kratkom vremenu. Naime, sredstva koja se dobiju na natječajima lokalnih jedinica (gradova, općina) su ograničena te ono što se dodjeljuje pojedinom programu najčešće predstavlja samo dio ukupno potrebnih sredstava. Zbog toga se gotovo svaki program mora financirati iz više izvora. Osim toga, vremensko trajanje projekta također je najčešće ograničeno, pa je za izvršavanje rokova potrebno tražiti dodatne izvore financiranja.

Vjerujemo da će se važno umijeće i iskustvo vezano uz gajetu sačuvati kroz inovativni razvoj sustava za učenje, a nakon primarnog upoznavanja, organizirat će se demonstracija na nekoj od *komiških gajeta*.

Cilj sustava za učenje je probuditi zanimanje mladih i prenijeti im ovu nematerijalnu baštinu, poticati suradnju s drugim srodnim udrugama i dijeliti znanja i resurse te zajednički raditi na proučavanju i čuvanju maritimne baštine.

6. Uloga lokalne zajednice

U sve radionice uključuju se i stariji naraštaji, koji prenose iskustvo i znanje na buduće voditelje edukacije. Važan čimbenik je i lokalno stanovništvo, koje sudjeluje u prenošenju znanja i iskustva na mlađe generacije. Edukacija se često provodi na javnim površinama te se tako prezentira bogata kulturna baština i stvaraju preduvjeti za sudjelovanje više subjekata, kao što su grad, turistička zajednica, turističke agencije, udruge građana, poslovni partneri i donatori, gosti, posjetitelji itd.

Udruga *Palagruza* upravo je na sustavu za učenje uspjela integrirati više edukativnih radionica iz svog projekta *Barake Palagruzone*, u koje uključuje i druge sudionike, kao što su agencija Alternatura, Geopark Viški arhipelag, interpretatori baštine i turistički vodiči te se na taj način svi zajedno uključujemo u stvaranje zanimljive priče za interpretaciju baštine.

7. Prepreke i problemi u sadašnjem i budućem radu

Osnovni problem je nedostatak odgovarajućeg prostora za svakodnevni rad Udruge *Palagruza* i provedbu radionica, u kojemu bi polaznici mogli provoditi više vremena i družiti se. Ovo smatramo najvažnijim segmentom, jer bi rješenjem problema prostora dobili mogućnost kontinuiranog rada s mladima kroz izvannastavne aktivnosti te ih uključili u timski rad kroz razne faze u projektu.

Iskustvo gajete je zahvaljujući angažmanu prof. Velimira Salamona i prof. Joška Božanića u velikoj mjeri dokumentirano prikupljanjem priča, ali nažalost godinama se nije prevodilo u adekvatnu praksu s mladima. Iskusni ribari, koji su imali neka znanja, su malobrojni, i nemoguće ih je dovesti da jedre na gajeti s mladima. Zbog toga smo izradili *učilo* i doveli gajetu ribarima, kako bismo zajedno upoznali ono što još nije zaboravljeno. Iako u Komiži već više od dvadeset godina postoji nekoliko replika tradicijskih plovila, tek je manji broj mladih osposobljen i educiran za samostalno vođenje posade na regati do Palagruže. Zbog toga postoji stvarna opasnost da se dragocjeno pomorsko znanje ponovno izgubi. Ipak, vjerujemo kako se taj izazov može uspješno prevladati sustavnim radom na *učilu*, koje omogućuje umrežavanje srodnih udruga diljem Jadrana i Europe. Takva suradnja otvara prostor za rekonstrukciju i revitalizaciju tradicijskih vještina, osobito u području tradicionalnog jedrenja i brodogradnje. Primjeri dobre prakse uključuju suradnju s Udrugom *Kanata* iz Zadra, brodograditeljima s Korčule, iz Betine i s Murtera, kao i s komiškim ribarima, čime se znanje ne samo čuva, već i aktivno prenosi na nove generacije.

Pored nedostatka prostora, sve je teže uskladiti obaveze mladih i slobodno vrijeme, jer se radi o malom mjestu, gdje je većina angažirana na raznim poslovima u turizmu, osobito tijekom ljetne sezone.

Upravo bi izrada *učila* i pronalaženje odgovarajućeg prostora za edukaciju omogućili provedbu programa izvan sezone te uključivanje više mladih u prijenos znanja i očuvanje baštine.

8. Plan djelovanja Udruge na očuvanju i revitalizaciji pomorske baštine

Na radionicama koje se planiraju organizirati u budućnosti, namjerava se uspostaviti čvršća suradnja sa školskim i drugim obrazovnim ustanovama, kao i povezivanje sa srodnim udrugama i ustanovama na području Republike Hrvatske i Europske unije.

Za zaokruživanje programa edukacije, plan je pripremiti dodatne radne materijale, kako bi se sustav učenja obogatio zanimljivim sadržajima, od kojih će polaznici neke moći obaviti samostalno.

Na festivalima je obavljena vrlo važna promocija sustava za učenje, koji je izazvao veliko zanimanje i već potaknuo neke od udruga na izradu sličnih učila, a cilj Udruge *Palagruza* je da se program edukacije odvija i izvan Komiže, u školama i muzejima te da se radionice prilagode različitim uzrastima.

Za potrebe edukacije pripremit će se kratki vodič, ili gajetin priručnik, koji će biti izrađen u suradnji s voditeljima edukacije te će predstavljati prvo kompaktno tiskano izdanje takve vrste u Republici Hrvatskoj. U tu svrhu bit će angažirani mladi pisci, dizajneri, animatori, nastavnici, profesori, i u velikoj mjeri će se uključiti lokalna zajednica, čime će se u projekt edukacije uključiti i mladi koji nemaju izravne veze s primarnim područjem istraživanja i edukacije.

9. Zaključak

Sustav za učenje *Ofalkono gajeta - falkuša: od kolumbe do idra* predstavlja inovativan i jedinstven sustav za učenje, kako u Hrvatskoj tako i u Europi, a nastao je nakon više godina rada i istraživanja Udruge *Palagruza* na edukaciji koju provodi kroz program radionica za mlade *Barake Palagruzone*.

Svi ovi edukativni programi predstavljaju jedinstven program edukacije mladih za očuvanje maritimne baštine i kulture. Modularni način edukacije svakom polazniku daje mogućnost da se opredijeli za neko područje i istraži ono što ga zanima.

Projekt *Ofalkono gajeta - falkuša: od kolumbe do idra* predstavlja jako dobar primjer integracije više segmenata radionice u jedinstveno iskustvo poznavanja tradicionalnih alata, zanata i običaja vezanih uz kulturna dobra Republike Hrvatske.

Kroz predstavljanje projekta na dva velika festivala - *Escale à Sète* i *Festival de Loire*, prepoznala se važnost i veličina ovoga sustava za učenje i potrebe izrade dodatnih sadržaja i radnih materijala za edukaciju. Također se potvrdila pretpostavka Udruge da će sustav za učenje kod djece pobuditi veliko zanimanje, a posebno nas je iznenadilo zanimanje djece mlađeg uzrasta, primjerice one do petog razreda osnovne škole.

Cilj Udruge je da se ovaj program odvija u suradnji s osnovnim školama te da bude stalni dio sadržaja budućega muzeja u Komiži, a planira se i posjet drugim muzejima te će se iznaći način da se projekt i njegova dogradnja financira kroz provedbu radionica za ciljane sudionike.

Sustav za učenje predstavlja veliki iskorak u načinu edukacije za jedno vrlo važno nematerijalno kulturno dobro, osobito jer je edukaciju moguće provoditi u bilo koje doba, na bilo kojem mjestu, i uz minimalne troškove. Također, sustav za učenje zamjenjuje skupu gajetu, a svaki dio koji se ošteti mladi kroz radionice mogu ponovo sami izraditi zahvaljujući širokom i modularnom programu edukacije *Barake Palagruzone*.

Literatura

1. Salamon, Velimir (1997). *Multidisciplinarni pristup rekonstrukciji povijesnog broda - primjer rekonstrukcije gajete falkuše*. Doktorska disertacija. Zagreb: Fakultet strojarstva i brodogradnje.
2. Salamon, Velimir (2010). *Obo gajeti falkuši*. Brodogradnja 61(4), str. 417-421.
3. Salamon, Velimir (2020). *Terce jadranskih brodica*, izložba. Krk.
4. Corsico, Mario (1935). *Guida pratica per la costruzione di barche.* Genova.
5. Vicente Garcia - Delgado, Fracisco Oller (2024). *La Voile Latine*. Trabucaire Editions.
6. Filipi, Goran (2025). *Betinska brodogradnja - etimologijski rječnik pučkog nazivlja.* Zagreb - Betina 2025.
7. R. Markovina, T. Ukalović: *Tradicionalna tehnologija gradnje korčulanske barke-brodice (ribarice-gajete)*, XX. simpozij Teorija i praksa brodogradnje (In memoriam prof. Leopold Sorta, zbornik radova, Zagreb, 2010., str. 105–127.

ISSN 0554-6397
UDK: 004.032.26

Miro Cvitković
E-mail: miro.cvitkovic@gmail.com
Association *Palagruza*

Education and Intangible Heritage Preservation System: *The Ofalkono Gajeta – Falkuša: From Keel to Sail*

Abstract

In addition to *Cicibela*, long regarded as the last authentic *gajeta*, several other authentic Komiža *gajetas* were subsequently identified in Komiža and elsewhere along the Adriatic coast. These discoveries prompted a series of activities and projects dedicated to maritime heritage and the systematic documentation of traditional vessels. Following the successful completion of the documentation process, detailed plans were produced, and a project was launched to develop educational tools aimed at preserving the intangible heritage.

Keywords: *ofalkono gajeta*, Barake Palagruzone, *falkuša*, Komiža, Palagruža